

11.1.2021

OKV/146/10/2020

OKV/146/10/2020-OKV-4

ASIA Yhdenvertaisuus venepaikkamaksuissa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 30.9.2019 osoittamassaan kantelussa arvostellut kaupungin menettelyä, koska se on veloittanut kaksinkertaista venepaikkamaksua vuosina 2017 ja 2018 perustuen teknisen lautakunnan päätökseen 21.10.2015 § 164, vaikka korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen KHO:2016:189 perusteella ulkopaikkakuntalaiselta veneilijältä ei saa periä korkeampaa venepaikkamaksua. Hän on todennut omistavansa kiinteistön kaupungissa ja silti häntä kohdellaan ulkopaikkakuntalaisena. Toive on, että kaupunki noudattaisi korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä ja palauttaisi väärin perityt maksut.

Kantelua on aikaisemmin käsitelty oikeuskanslerinvirastossa dnrolla OKV/1522/1/2019. Oikeuskanslerinviraston siirryttyä uuteen asianhallintajärjestelmään kantelu on saanut dnron OKV/146/10/2020.

SELVITYS JA LAUSUNTO

Kaupunki on kantelun tutkimiseksi apulaisoikeuskanslerille antamassaan lausunnossa 18.6.2020 todennut muun ohessa, että venepaikkojen vuokraaminen ei ole lakisääteinen tehtävä, vaan kaupungin vapaaehtoisesti hoidettavaksi ottamansa tehtävä.

Kaupunki on viitannut korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen (29.11.2016, KHO:2016:189), jonka mukaan venepaikan vuokraamisen kaltaisen kunnan yleiseen toimialaan kuuluvan virkistyspalvelun kyseessä ollessa kunnallisella verotuksella ja kunnan vakinaisten asukkaiden merkittävästi ulkopaikkakuntalaisia alhaisemmalla venepaikkavuokralla ei voida katsoa olevan järjestelyn hyväksymiseksi vaadittavaa oikeudellisesti välitöntä ja riittävää yhteyttä, vaikka toiminnasta aiheutuneet kustannukset rahoitettaisiin osittain verovaroin. Oikeudellista relevanssia ratkaisun kohteena olleessa asiassa on kuitenkin ollut sillä, että vakinaisten asukkaiden venepaikkavuokra on ollut merkittävästi alhaisempi. Päätöksen mukaan erilaiseen asemaan asettamiselle palvelusta maksettavan vuokran suhteen ei ollut esitetty ratkaisun kohteena olevassa asiassa hyväksyttävää perustetta.

Kaupunki on korkeimman hallinto-oikeuden aiemman oikeuskäytännön ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella katsonut, että kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen voi muodostaa hyväksyttävän perusteen ihmisten asettamiselle eri asemaan heidän asuinpaikkansa perusteella. Kantelija maksaa

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

venepaikastaan vuosivuokraa 448,96 euroa ja paikkakuntalainen vastaavasta paikasta 224,48 euroa. Eri-suuruisten venepaikkamaksujen määrittely on ollut mahdollista, koska venepaikkamaksut ovat kohtuullisia.

Kaupungin mukaan paikkakuntalaiset voidaan asettaa etusijalle ulkopaikkakuntalaisiin nähden muullakin tavoin kuin siten, että venepaikkoja vuokrattaisiin vain paikkakuntalaisille eikä lainkaan ulkopaikkakuntalaisille. Venepaikkojen vuokraamisessa on kyse kuntalaisille suunnatusta palvelusta, joka kustannetaan osittain kunnan varoilla siten, että venepaikoista kannetut maksut eivät vastaa kaikilta osin venepaikkojen ylläpidosta ja perusparantamisesta aiheutuvia kustannuksia. Oman kunnan asukkaan etusijalle asettaminen ulkopaikkakuntalaiseen nähden voi tapahtua myös esimerkiksi tekemällä ulkopaikkakuntalaisen kanssa lyhyempiä vuokrasopimuksia, antamalla heille viimesijaisia paikkoja, ja myös perimällä venepaikasta korkeampaa, mutta kuitenkin kohtuullisena pidettävää vuokraa.

Korkeamman hinnan periminen on yleinen käytäntö, kun jonkin yhteisön jäsenille suunnattuja subventoituja palveluja tarjotaan myös ulkopuolisille. Ulkopuolisille tarjottua mahdollisuutta palveluun korkeammalla hinnalla ei voida pitää perusteettomana syrjintänä, kun ulkopuolisen sulkemista kokonaan palvelun ulkopuolelle ei sellaisena pidetä.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin tulkitseminen siten, että jos muualla asuvia ei kokonaan suljeta palvelun ulkopuolelle, heidänkin on voitava hyötyä kunnan asukkaiden verovaroilla rahoittamasta palvelusta samalla tavoin kuin kunnassa asuvien, voidaan katsoa olevan ongelmallinen perustuslain 121 §:ssä tarkoitetun kunnallisen itsehallinnon kannalta, koska tulkinta rajoittaa kunnan mahdollisuuksia järjestää kyseisiä palveluita asukkaidensa näkökulmasta edullisimmalla tavalla, tai velvoittaa kunnan antamaan subventoituja palveluita muualla asuville.

Paikkakuntalaisten asettamiselle parempaan asemaan kuin ulkokuntalaiset venepaikkoja vuokrattaessa, on esitettävissä perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ja viime kädessä perustuslain 121 §:ssä vahvistettuun kunnan asukkaiden itsehallintoon palautuva hyväksyttävä syy.

Venepaikkamaksun periminen perustuu kaupungin ja asianosaisen väliseen vapaaehtoiseen yksityisoikeudelliseen sopimussuhteeseen.

Oikeuslähdeopillisesti korkeimman hallinto-oikeuden päätös ei ole pakottavaa lainsäädäntöä vaan ne voivat omalta osaltaan ohjata ja vaikuttaa kaupungin tuleviin hallinnollisiin päätöksiin.

VASTINE

Kantelija on antanut selvityksestä ja lausunnosta vastineensa 3.9.2020.

RATKAISU

Kaupungin vuonna 2015 tekemä taksapäätös

Kaupungilta saadun tiedon mukaan viimeisin kaupungin vuokravenepaikkoja koskeva taksapäätös on tehty 21.10.2015 § 164. Päätöksessä todetaan, että ulkopaikkakuntalaiselta peritään venepaikkamaksut ”100 %:lla korotettuna”, eikä sitä ole perusteltu. Kantelussa tarkoitettu venepaikkamaksun määrä perustuu mainittuun lainvoimaiseen päätökseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä. Kantelun kohteena oleva venepaikkamaksu perustuu välittömästi vuonna 2015 tehtyyn taksapäätökseen, jonka vuoksi olen siltä osin kuin kantelun kohteena olevan venepaikkamaksun laillisuusvalvonnallinen käsittely on sitä edellyttänyt, käsitellyt myös taksapäätöstä tässä päätöksessäni.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös KHO:2016:189

Korkein hallinto-oikeus katsoi 29.11.2016 antamassaan vuosikirjapäätöksessä (äänestys 4-3¹) [KHO:2016:189](https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1480067043283.html) (<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1480067043283.html>), että venepaikan vuokraamisen kaltaisen kunnan yleiseen toimialaan kuuluvan virkistyspalvelun ollessa kyseessä kunnallisella verotuksella ja kunnan vakinaisten asukkaiden merkittävästi ulkopaikkakuntalaisia alhaisemmalla venepaikkavuokralla ei voitu katsoa olevan järjestelyn hyväksymiseksi vaadittavaa oikeudellisesti välitöntä ja riittävää yhteyttä, vaikka toiminnasta aiheutuneet kustannukset rahoitettaisiinkin osin verovaroilla. Ulkopaikkakuntalaisilta perittävien kaksinkertaisten vuokrien yhteys kunnan pyrkimykseen edistää asukkaidensa hyvinvointia oli samoin varsin etäinen ja vähäinen.

Edellä todetun vuoksi ja kun lisäksi otettiin huomioon, ettei kunnan menettelylle kohdella kunnan vakituksia ja ei-vakituksia asukkaita eri tavoin ollut muuhun lainsäädäntöön kuin kuntalakiin palautuvaa yhteyttä, kaksinkertaisen venepaikkavuokran perimistä muilta kuin kunnassa vakituisesti asuivilta ei voitu pitää oikeasuhteisena keinona sinänsä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän, kuntalakiin palautuvan, tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaiseen asemaan asettamiselle palvelusta maksettavan vuokran suhteen ei siten ollut esitetty hyväksyttävää perustetta. Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen, kunnan teknisen lautakunnan päätöksen siltä osin kuin ulkopaikkakuntalaisilta perittävät maksut olivat kaksinkertaiset ja teknisen lautakunnan päätöksen oikaisuvaatimuksen hylkäämisestä.

Vuosikirjapäätöksessä asiaa arvioitiin perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin perusteella. Kunnan venepaikkojen vuokraamisessa ei ollut kysymys päätöksentekohetkellä voimassa olleen yhdenvertaisuuslain (21/2004) soveltamisalan piiriin kuuluneesta toiminnasta, joten asiaa ei ollut arvioitava yhdenvertaisuuslain pohjalta.²

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuinina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätös ei muodollisesti sido viranomaisia muissa samanlaisissa tapauksissa. Se on ratkaistussa oikeustapauksessa velvoittanut oikeudellisesti kyseisen tapauksen asianosai-

¹ Eri mieltä olleiden jäsenten mukaan perustuslain 6 §:n 2 momentin tulkittamisen niin, että jos muualla asuvia ei kokonaan suljeta palvelun ulkopuolelle, heidänkin on voitava hyötyä kunnan asukkaiden verovaroilla rahoittamasta palvelusta samalla tavoin kuin kunnassa asuvien, voidaan katsoa olevan ongelmallisen perustuslain 121 §:ssä tarkoitetun kunnallisen itsehallinnon kannalta, koska tulkinta rajoittaa kunnan mahdollisuuksia järjestää kysymyksessä olevia palveluita asukkaidensa näkökulmasta edullisimmalla tavalla, tai velvoittaa kunnan antamaan subventoituja palveluita muualla asuville.

² Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa ei sovellettu 1.1.2015 voimaantullutta yhdenvertaisuuslakia (1325/2014), koska KHO arvioi kunnan vuonna 2012 tekemää päätöstä.

Apulaisoikeuskansleri on perustuslain 6 §:n 1 ja 2 momentin nojalla ratkaisussa 18.6.2010 (OKV/684/1/2008) katsonut, että kunnan venepaikan vuokraamiskäytännöistä ja kaksinkertaisen maksun perimisestä venepaikasta ulkopaikkakuntalaiselta, joka kuitenkin omisti kunnassa kiinteistön, erisuuruuselle venepaikkamaksulle oli olemassa perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ja viime kädessä perustuslain 121 §:ssä vahvistettuun kunnan asukkaiden itsehallintoon palautuva hyväksyttävä syy. Maksu oli kantelijalle kaksinkertainen kunnan asukkaaseen verrattuna. Näin suuri ero maksun suuruudessa kunnan asukkaan ja kunnan jäsenen välillä jätti tilaa arvostelulle huolimatta siitä, että erisuuruuselle venepaikkamaksulle sinänsä on olemassa perustuslaissa tarkoitettu hyväksyttävä syy. Maksujen tulee itsessään olla kohtuullisia ja maksujen välisiä eroja ei saa määrätä kohtuuttoman suuriksi. Ratkaisussa todettiin myös, että kunnan taksaa koskevasta päätöksestä tulisi käydä ilmi perustelu sille, miksi kunnan jäsenet asetetaan keskenään eriarvoiseen asemaan venepaikkamaksuista päätettäessä ja mihin maksujen ero perustuu. Kantelun kohteena olleen päätöksenteon ja siten laillisuusvalvonnallisen arvioinnin ajankohtana kunnan venepaikkojen vuokraamistoiminta ei ollut voimassa olleen yhdenvertaisuuslain (21/2004) soveltamisalaan kuuluva toiminta.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen Kimmo Hakonen on ratkaisussa 18.12.2014 (OKV/878/1/2013) todennut, että kunnan asukkaiden ja muiden henkilöiden erisuuruusille venepaikkamaksuille voi olla perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu kuntalain 1 §:n 3 momentissa säädettyyn kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen perustuva ja viime kädessä perustuslain 121 §:ssä vahvistettuun kunnan asukkaiden itsehallintoon palautuva hyväksyttävä peruste. Kunnan asukkaiden ja muiden henkilöiden erilaisen kohtelun hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden tarkempi arviointi on mahdollista vain silloin, kun erilaiselle kohtelulle esitetään päätöksessä perustelut. Kantelun kohteena olleen päätöksenteon ja siten laillisuusvalvonnallisen arvioinnin ajankohtana kunnan venepaikkojen vuokraamistoiminta ei ollut yhdenvertaisuuslain (21/2004) soveltamisalaan kuuluva toiminta. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/foka/2014/20142200?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=venep%2A>

sia. Perustuslakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, ettei ylimpien tuomioistuinten ennakkopäätöksillä ole välitöntä oikeudellista sitovuutta yksittäisten oikeustapausten ratkaisussa. (HE 1/1998 vp, s. 76, myös PeVL 14/2016 vp, s. 4 ja PeVL 35/2005 vp, s. 3).

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että oikeusjärjestyksen näkökulmasta korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksellä voidaan katsoa olevan lain soveltamista ohjaavaa merkitystä ja päätöksentekoa yhtenäistävä vaikutus. Vuosikirjapäätöksellä on silloin merkitystä sen oman ratkaisuympäristönsä ulkopuolella. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuilla on tosiasiallista tai vahvasti päätöskäytäntöä ohjaavaa merkitystä, mutta ei oikeudellista sitovuutta. (Alma Talent Oy verkkokirjahylly, Matti Myrsky: Ennakkopäätökset verotuksessa, 2011, s. 11 ja 56 ja Alma Talent Oy verkkokirjahylly, Olli Mäenpää: Oikeudenkäynti hallintoasioissa, 2019 s. 486) Vakiintunut oikeus- tai ratkaisukäytäntö voi tosiasiallisesti määrittää viranomaisen päätöksenteon harkintavallan puitteita. (Alma Talent Oy verkkokirjahylly, Olli Mäenpää: Yleinen hallinto-oikeus, 2017, s. 284)

Korkeimman hallinto-oikeuden hallintoa ja hallintotuomioistuimia ohjaavaa ennakkopäätösroolia on korostettu 1.1.2020 voimaantulleessa laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019, hallintoprosessilaki).

Kyseinen korkeimman hallinto-oikeuden päätös on annettu kantelussa tarkoitetun taksapäätöksen tekemisen 2015 jälkeen. Vuosikirjapäätös ei ole koskenut nyt kantelun kohteena olevaa kaupunkia, se ei ole ollut asiassa asianosainen, eikä se siten ole oikeudellisesti välittömästi sitonut kaupunkia.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen tosiseikasto on keskeisiltä osiltaan rinnastettavissa kantelussa kuvattuun kaupungin tilanteeseen. Korkein hallinto-oikeus on myös arvioinut niiden samojen perusteiden oikeudellista pätevyyttä, joihin kaupunki on minulle antamassaan lausunnossa vedonnut. Näitä ovat erityisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja kunnan verovarojen käytön turvaaminen kunnallisen itsehallinnon perusteella. Korkein hallinto-oikeus ei ole pitänyt näitä perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen nojalla oikeudellisesti hyväksyttävänä perusteina kunnan asukkaiden ja ulkopaikkakuntalaisten erilaiselle kohtelulle venepaikkojen taksoituksessa, kun kysymyksessä on ollut vakituisten asukkaiden kohdalla merkittävästi ulkopaikkakuntalaisia alhaisemmista venepaikkavuokrista.

Korkeimman hallinto-oikeuden oikeudellinen arvio päätöksessä käsitellyn kaupungin venepaikkataksoituksen hyväksyttävyydestä perustuslain perusteella soveltuu myös kantelun kohteena olevaan kaupunkiin ja tämän oikeudellisen kysymyksen voi tältä osin katsoa tulleen ratkaistuksi samalla päätöksellä.

Asiaan liittyy myös yleisempi, oikeusjärjestyksen koherenssia koskeva periaatteellinen ja käytännöllinen näkökulma. Se, että korkein hallinto-oikeus on oikeuskäytäntöä ja hallintoa ohjaavana tuomioistuimena ratkaissut asian ja julkaissut siitä vuosikirjapäätöksen, korostaa päätöksen hallintoa ohjaavaa merkitystä. Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätösten tarkoituksena on oikeusjärjestyksessämme yhtenäistää ja ohjata käytännössä laajasti sekä hallinto-oikeuksien että hallintoviranomaisten ratkaisukäytäntöä. Ennakkopäätöksistä ilmenevien linjausten pohjalta myös asianosaiset ja heidän asiamiehensä voivat arvioida muutoksenhaun tarvetta hallintopäätöksiin ja sitä, millaisiin seikkoihin valituksen ratkaisemisessa tullaan kiinnittämään huomiota. (HE 29/2018 vp) Korkein hallinto-oikeus itse kuvaa vuosikirjapäätöksiä sellaisiksi, ”joilla on merkitystä lain soveltamiselle muissa samanlaisissa tapauksissa tai joilla on muutoin yleistä merkitystä.”

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä käsitellyn venepaikkataksoituksen yhdenvertaisuutta koskevan kysymyksen voi olettaa koskevan useita kaupunkeja ja kuntia. Päätös on näiden kannalta oikeudellisesti merkityksellinen ja käytäntöä yhdenmukaistava. Olisi oikeusjärjestykseemme sisältyvän ennakkopäätösjärjestelmän vastaista ja oikeuslaitoksen resursseja tarpeettomasti kuormittavaa, jos jokaiseen asianomaisen kunnan tai kaupungin vastaavaan päätökseen pitäisi erikseen hakea muutosta ja saada taksoitus oikeuden arvioitavaksi muutoksenhaun kautta. Tämä taas olisi sidoksissa yksittäisten muutoksenhakijoiden aktiivisuuteen ja kun jotkut päätökset tulisivat oikaistuiksi hallinto-oikeuksissa ja toisiin päätöksiin taas ei haettaisi muutosta, kokonaisuudesta tulisi epäyhtenäinen. Ennakkopäätösten noudattaminen hallinnossa oma-

aloitteisesti turvaa myös oikeusjärjestyksen johdonmukaisuutta ja oikeudellisen ratkaisutoiminnan mielekkyyttä. Se myös vahvistaa hallinnon ennakoivuutta ja turvaa hallinnon asiakkaiden luottamuksensuojaa. Kyse on siten myös hyvästä hallinnosta. Kunnan oma-aloitteinen toiminta ennakkopäätösten noudattamisessa on myös tärkeää sen vuoksi, että laillisuusvalvoja ei voi toimia säännönmukaisen muutoksenhaun vaihtoehtona tai sen sijasta. Kunnan päätösten lainmukaisuuden ratkaiseminen sitovasti yksittäistapauksessa kuuluu hallintotuomioistuimelle, jonne asian voi saattaa valituksena tutkittavaksi.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Saman lain 8 §:ssä on säädetty syrjinnän kiellosta. Sen mukaan muun muassa ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan muun muassa asuinpaikka voi olla tällainen muu henkilöön liittyvä syy. (HE 19/2014 vp, s. 67)

Lain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Edelleen lain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on momentin 1-5 kohdista.

Kohtelu, joka muutoin voisi olla syrjintää, eli erilainen kohtelu, voi toki olla jossain tilanteissa sallittua. Vaikka korkein hallinto-oikeus ei edellä lainatussa päätöksessään soveltanutkaan yhdenvertaisuuslakia, arvioi se kuitenkin kaksinkertaisen venepaikkavuokran hyväksyttävyyttä sekä oikeasuhtaisuutta perusoikeuksien kannalta. Se totesi päätöksessään,

”ottaen lisäksi huomioon, ettei kunnan menettelylle kohdella kunnan vakituisia ja ei-vakituisia asukkaita eri tavoin ole muuhun lainsäädäntöön kuin kuntalakiin palautuvaa yhteyttä, ei kaksinkertaisen venepaikkavuokran perimistä muilta kuin kunnassa vakituisesti asuvilta voida pitää oikeasuhteisena keinona sinänsä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän, kuntalakiin palautuvan, tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaiseen asemaan asettamiselle palvelusta maksettavan vuokran suhteen ei siten ole esitetty hyväksyttävää perustetta”.

Toimenpide

Saatan edellä esittämäni näkemykset kaupungin tietoon.

Pyydän kaupunkia myös arvioimaan menettelyään sen perusteella ja ilmoittamaan minulle toimenpiteistään viimeistään 30.4.2021.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Pulkkinen